

1906

Inledning

Riksdagsvalet i september 1905 där rösträtten var den dominerande frågan blev en stor framgång för SAP. Den socialdemokratiska riksdagsgruppen ökade till 13 ledamöter. En liberal ministär under Karl Staaff tillträdde. I Andra kammaren fanns en vänstermajoritet. Den nya regeringens rösträttsproposition godkändes inte av socialdemokraterna och i Första kammaren godkändes inte några ändringar i rösträttsfrågan. Regeringen Staaff avgick i slutet av maj 1906. Rösträtten dominerade majdemonstrationerna, framför allt den negativa hållningen från Första kammarens sida, och i resolutionen krävdes inte bara en rösträttsreform utan en "fullständig författningsrevision".

Regeringen Staaff hade sett till att skärpa strafflagen för radikal propaganda, inte minst antimilitaristisk agitation (de så kallade Staaff-lagarna). Flera fängelsedomar följde, bland annat för Hinke Bergegren och Axel Holmström. Tvångslagar spelade också en roll i arbetskonflikterna under 1906. En uppmärksam händelse var vräkningarna i Mackmyra i april.

I majresolutionen ingick också det traditionella kravet på 8-timmarsdag. Hur läget var på den punkten i de olika länderna försökte Socialistinternationalen ta reda på genom en rundfråga där ett svar, undertecknat av C. G. T. Wickman och Hjalmar Branting, inkom också från Sverige.

1. Majtalet

- Ort: Stockholm, Ladugårdsgärde, första talarstolen.
- Ämne: Första kammaren inför afgörandet.
- Källa: Social-Demokraten 1906-05-02, s. 1, Mönstringsdagen.

Det såg länge ut som om stämningen i år för rösträttsreformen skulle bli relativt matt. Regeringsförslaget, afpassat efter riksdagskompromisser, kunde ej entusiasmera. Hur helt annorlunda var det ej 1902, då massorna verkligen voro i rörelse för att en gång för alla slå ned strecksänkingsförslagen och sätta upp den allmänna rösträttens princip som den enda lösningen! Och min öfvertygelse är, att om regeringen tagit ett steg längre åt vänster i sitt förslag, skulle den i massornas aktiva anslutning vunnit mångdubbelt mera än den måhända förlorat till höger i beräknade riksdagsröster.

Vi ha f.ö. nyss fått från det mest auktoritativa håll ett erkännande att regeringsförslaget är "intet idealförslag". Och särskilt vi stockholmare, som vinna

blott att två års betald kommunalskatt strykes bort, medan i stället kronoskatten kräfvades och åldersstrecket höjdes, kunna ej gärna bli entusiaster för detta förslag.

Men lika fullt har på allra sista tiden en kraftig rörelse börjat, ej så mycket för regeringens förslag, men mot dess fiender. Ordet Mackmyra har fått en ödesdiger klang i svensk politik, och en våg af förbittring har gått fram mot dem, som mötte med hånskratt att statsministern erinrade om det naturliga sambandet mellan rösträtt och fosterlandskänsla.

Det är från det hållet man vågar tala om att rösträtten måste ges i rättvisans tecken! När år 1900 af mig föreslogs verklig proportionel[1] rättvisa, lika rösträtt och proportionella val vid stadsfullmäktigeval, afslogs detta af första kammaren utan att ett ord spil[1]des därpå. Först när man fann sig kunna med en parodi på proportionalism vinna att under sken af rättvisa makten fick ligga där den ligger, vaknade intresset för proportionalismen.

I höstas gick högern till val på denna sin "rättvisa", och blef slagen. Nu har man ställt upp en ny form för samma gamla humbug. Påboda-förslaget, som innebär att de fyrkvalda skola sammankomma och leka proportionalism, när de utse sina ombud i första kammaren.

I Frankrike där den lika rösträtten är genomgående princip, har man också en första kammare. Den väljes länsvis af följande grupper: 1) de af den lika, allmänna rösträtten valda deputeraderna; 2) de af den lika, allmänna rösträtten valda landstingsmännen; 3) ett antal valmän, utsedda kommunvis af de af den lika, allmänna rösträtten valda kommunalråden. Alla dessa sammanträda och välja senatorerna. Vill man tänka på ett sådant valsätt till en första kammare, så kan där införas proportionella val och det kan bli tal om att det är ett ärligt anbud – om man nu icke från början vill ställa sig på den enklaste och klaraste grunden och kräva enkamarsystem med proportionella val.

Ännu några dagar har första kammaren i sin hand att begränsa den gamla rösträttsfrågans lösning till en reform af andra kammaren. Men låt den säga nej ännu en gång, och folkfordran skall resa sig landet rundt, bort med hindret!

Finns det någon som är mer angelägen än vi om första kammarens bestånd i dess nuvarande form, han bör bedja och bönfälla hos densamma att ge akt på tidens tecken. Nyss har från Finland budskap kommit att Rysslands själfhärskarmakt ej funnit klokt att motsätta sig det finska folkets kraf på enkamarsystem och fullt allmän rösträtt. Om några dagar samlas i Petersburg den första ryska nationalförsamlingen som trots allt nog blir utgångspunkten för det ryska väldets inryckande i tidens allmänna demokratiska utveckling. Och i Österrike har regeringen lagt fram ett rösträttsförslag, radikalare än vår regerings.

Är detta verkligen tider för att uppskjuta och dröja med en mycket kringskuren rösträttsreform? Fallen undan i tid så skulle han tillropa första kammaren. Ty eljes

kommer oundvikligt den kamp, som då skall föras mellan hela svenska folket å ena sidan, och fyrkväldets spetsar å den andra. Och utgången däraf är icke oviss. Vi skola veta att finna de nödvändiga medlen att bryta de fyrkvaldas motstånd.

Ett lefve för den ärliga, klara allmänna rösträtt, som gör folket till herre i eget hus!

Talet, som flera gånger afbröts af bifall, mottogs med stark anslutning och lefverop för talaren.

2. Artikel

- Ämne: Bland första-maj-talarna.
- Källa: Social-Demokraten 1906-05-02, s. 3.

Bland första-maj-talarna, hvilka Stockholms Arbetarekommuns styrelse i år anmodat att medverka vid demonstrationen på Ladugårdsgärdet, var som allbekant är, äfven redaktören för "Brand", hr Hinke Bergegren.

När ett felgrepp ägt rum är det efter vår mening icke lämpligt att för mycket rifva i hvad som redan passerat. Men så pass stort uppseende har denna sak väckt i vida kretsar, att vi ej kunna stå till svars med att helt stillatigande gå den förbi, blott inkasserande som berättigande alla de hånfulla eller harmsna utgjutelser öfver den svenska socialdemokratins, som den föranledt.

Som prof på den förra arten citera vi Sv. Dagbl.: Bland socialdemokraternas officiella första-maj-talare märkes redaktör Hinke Bergegren, som talar vid tredje talarstolen. Hr Branting tar afstånd från Hinke. Han talar nämligen vid första talarstolen!

Ur den senare må anföras Göt. Handelstidning, som i en artikel om "ungsocialism och socialdemokrati" skrifver bl.a.: Ungsocialismen lefver på sitt skrän och sina grumliga färger. Nödgas den en gång att precisera sitt anarkistiska innehåll, så är den slagen till en slant. Sammansudderiet har väl nått sin höjdpunkt därmed, att hr Hinke Bergegren blifvit utsedd till 1-maj-talare i denna tid, då allvarliga frågor äro uppe för den kroppsarbetande samhällsklassen och då det är ansvar med, hur den förfar. Detta val är ju en formlig samhörighetsförklaring med hr Hinkes militära uppviglingsarbete.

Vrängande fienders dagliga angrepp lämna oss oberörda. Men det fin[n]s en allmänhet utanför de bestämda partilinierna, hvilken vi efter 20-årigt arbete uppfostrat att åtminstone till någon del förstå och erkänna det berättigade i den socialdemokratiska arbetarrörelsen. Och det kan icke vara oss likgiltigt om vi inför dessa kretsar stå antingen som hycklare eller hållningslösa "sammansuddare".

Vi måste därför utan omsvep säga ifrån, att så gärna vi ville kunna helt försvara vårt partis åtgöranden i detta fall, så är det oss omöjligt. Stockholms arbetarekommuns styrelse har efter vår mening, genom detta val af talare, begått en tanklöshet, då den förbisett att det utåt *måste* fattas som en solidaritetsförklaring äfven i annat än någon del af första-maj-programmet, och på samma gång en taktlöshet mot särskilt de förut anmodade riksdagsmän, hvilkas ställning den försvårat genom denna komplettering af sin talarelista.

Med denna öppna förklaring ville jag gärna för min del betrakta episoden som avslutad. Redan detta bör ju vara nog att visa, att den solidaritet mellan dem, som hålla på partiprogrammet, och dem, som bekämpa vissa af dess fundamentala satser, icke existerar, äfven om Soc.-D. Före 1 maj af själfklara hänsyn till den förestående demonstrationen icke svarat på angreppen.

Hj. B-g.

3. Artikel

- Ämne: Tre uttolkare.
- Källa: Social-Demokraten 1906-05-05, s. 3.

Min förklaring om hr Bergegren som 1-maj-talare har framkallat utläggningar, som kräfva ett svar. Jag förbigår alltså ett par högerblads triumferande citater ur "Brand", hvilken på nytt klagat öfver hur de stackars arbetarna "bedragas" af socialdemokratins "humbugs"-politiker. Ju klarare, dess bättre.

"Sv. Dagbl." finner det "uppenbart orimligt" att partiet ej skulle vara solidariskt med sin "officielle talare". Partiet representeras af kongressen och mellan kongresserna af partistyrelsen; 1-maj-talarna har utsågos af styrelsen för Stockholms arbetarekommun. Om denna eller någon annan likställd korporation begår ett missgrepp. *Det* och icke motsatsen vore "uppenbart orimligt".

”Aftonbladet” finner att jag bort vägra att tala. Hänsynen till demonstrationen måste dock gå före personliga känslor – hur skulle vi eljes kunna af andra kräfva partidisciplin?

Men konstigast är ”Dagens Nyheter”. Den skolmästrar att vi ej långt före detta följt dess råd och ränsat bort ogräset. ”Hade arbetarnas förtroendemän begagnat sina resurser i denna riktning”, så hade – hör och häpna! – ”statsmakterna knappast behöft väpna samhället genom en skärpt lagstiftning”.

Alltså: att socialdemokratin i Sverge tills vidare saknar hvarje formel[1] möjlighet att afskilja från sig elementer, som förneka dess principer och smutskasta dess förtroendemän, denna förvisso beklagliga brist skulle alltså vara ursäkten för – den liberala regeringens utlofvade antimilitaristlagar! Logiken är något halsbrytande. Det tycks inte bekomma D. N. riktigt väl att vara regeringsorgan. Som oppositionsblad skulle den aldrig ha hittat på att en lucka i arbetarpartiets stadgar borde fyllas genom inskränkning i tryck- och yttrandefrihet.

Den förra partistyrelsen föreslog kongressen 1905 att fylla den luckan. Kongressen afböjde att upptaga frågan; den byggde förhoppningar på den nya, mjuka ton, som anslogs från visst håll vid det tillfället. Erfarenheten har sedan lärt många hvad dylika kastningar äro att bygga på. I sinom tid lär väl följaktligen partiet, icke alls efter utanför stående vinkar, men efter sina egna behof, handla som situationen kräfver.

Hj. B-g.

4. Rapport om 8-timmarsdagen till Socialistinternationalen

- Källa: Bureau Socialiste International. La manifestation internationale du 1er mai. Proclamation du B.S.I pour année 1906 suivie d'une série de brefs rapports de 14 parti affiliés sur la journée de huit heures [titeln också på tyska och franska]. Bryssel 1906, s83-84, i Socialistiska internationalen [samling], vol. 02. - Rapporten på franska s. 27-29 och på tyska s. 54-55.

SWEDEN.

LEGISLATION. - The object of the new law of November 18, 1861, concerning the employment of "persons in low age" in factories and workshops, tends to forbid the employment of children, who are not twelve years old and who do not possess the knowledge required for the examination which they have to pass on leaving the public schools and of those for whom the work is too hard by reason of bad health.

By "persons in low age" the law means persons who are not quite 18 and by "children" those who are not quite 14.

The same law permits the daily employment in factories of "children" during six hours maximum and of "persons in low age" during 10 hours. These hours shall fall between six o'clock in the morning and eight o'clock in the evening. The law forbids the employment of girls and children underground, in mines or in quarries. Up to now however, this law has been delusive, for it has often been violated without punishment ensuing.

A complementary law was promulgated on October 17, 1900. It prescribes, that children, who are not 13, shall not be employed for more than six hours daily, in industrial professions. It also limits to 10 hours, daily, the work of persons who are not yet 18. These hours fall between 6 o'clock in the morning and 7 o'clock in the evening.

Since the promulgation of the law of May 10th, 1889, concerning protection against professional dangers, and of the rider added to the law, dated December 13, 1895, and, finally, since the introduction of labour inspection, the Swedish proletariat has more guarantees that the law will be obeyed.

Sweden does not yet possess any legislation as regards the working hours of adult workmen. However, in consequence of the activity of strong labour organisations, hours of work have been steadily reduced.

In the beginning of the labour movement, in 1880, working hours were 12 and even 15 daily, while now, in general, they have been reduced to 9 and 10. In all collective labour contracts, which are being contracted for at the present time, working hours, per week are 60, maximum. In certain branches, they have been reduced to 58, 56, 54 and even 52. We do not yet possess exact figures concerning the different professions, but an inquiry, which the government is making, will prove, beyond all contestation, that the movement for diminishing hours of labour in Sweden has not been in vain, although legislation has not, till now, considered adult workers.

The two Chambers of the "Riksdag" have however resolved, unanimously, that government shall submit to Parliament a bill, stipulating conditions by which municipalities will be authorized to fix a closing hour for shops and another bill improving existing laws regarding the trade of pedlars. The object of this resolution is to fix legal working day for trade employees.

C. G. T. Wickman, Hj. Branting
(in name of the Socialdemocratic Party of Sweden)